

O'zbekistonda axborot erkinligini ta'minlash tendensiyalari va rivojlantirish usullari

Pulatov Jalol Rustamovich

SamDU

***Annotatsiya:** O'zbekiston mustaqillikka erishganidan so'ng, axborot erkinligi masalasi mamlakatning ijtimoiy, siyosiy va iqtisodiy rivojlanishida muhim ahamiyat kasb etmoqda. Axborot erkinligi — fuqarolarning axborot olish, tarqatish va ifoda etish huquqi bo'lib, bu huquq demokratik jamiyatning asosiy tamoyillaridan biridir. O'zbekistonda axborot erkinligini ta'minlash tendensiyalari va rivojlantirish usullari haqida quyida batafsil ma'lumot beramiz.*

***Kalit so'zlar:** axborot erkinligi, tendensiyalar, axborot, telekanallar, internet nashrlari, raqamli texnologiyalar.*

O'zbekistonda axborot erkinligi sohasida bir qator ijobiy o'zgarishlar kuzatilmoqda. 2017 yildan boshlab, mamlakatda amalga oshirilayotgan islohotlar doirasida axborot erkinligini ta'minlashga qaratilgan chora-tadbirlar ko'plab e'tiborni tortmoqda. O'zbekistonda axborot erkinligini ta'minlash uchun qonunchilik bazasini mustahkamlashga qaratilgan islohotlar amalga oshirilmoqda. 2020 yilda "Axborot erkinligi to'g'risida"gi qonun qabul qilindi, bu esa fuqarolarga axborot olish huquqini kafolatlaydi. O'zbekistonda ommaviy axborot vositalarining mustaqilligi va rivojlanishi uchun sharoitlar yaratilmoqda. Yangi telekanallar, internet nashrlari va raqamli platformalar paydo bo'lishi, axborot erkinligini oshirishga xizmat qilmoqda. Internetning kengayishi va raqamli texnologiyalarning rivojlanishi axborot erkinligini ta'minlashda muhim rol o'ynamoqda. O'zbekistonda internet foydalanuvchilari soni ortib bormoqda, bu esa axborot almashinuvi va erkin fikr bildirish imkoniyatlarini kengaytirmoqda.[7]

Axborot erkinligi va uning ahamiyati haqida keng jamoatchilikni xabardor qilish maqsadida ta'lim tizimida maxsus dasturlar ishlab chiqilishi lozim. Yosh

www.tadqiqotlar.uz

Ta'limning zamonaviy transformatsiyasi

avlodni axborot erkinligi, huquqlari va majburiyatlari haqida o'qitish, ularning faol fuqarolar sifatida shakllanishiga yordam beradi. Mustaqil ommaviy axborot vositalarini rivojlantirish va ularni qo'llab-quvvatlash, axborot erkinligini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Davlat tomonidan moliyaviy va texnik yordam ko'rsatish, ommaviy axborot vositalarining mustaqilligini oshiradi. Fuqarolik jamiyati tashkilotlari axborot erkinligini ta'minlashda faol ishtirok etishi kerak. Ular axborot olish va tarqatish huquqlarini himoya qilish, shuningdek, davlat organlari bilan hamkorlik qilish orqali axborot erkinligini rivojlantirishga hissa qo'shishi mumkin. O'zbekiston xalqaro tajribalarni o'rganishi va axborot erkinligini ta'minlashda muvaffaqiyatli amaliyotlarni joriy etishi lozim. Boshqa mamlakatlarning tajribasidan foydalanish, axborot erkinligini rivojlantirishda samarali yechimlar topishga yordam beradi.[4]

O'zbekistonda axborot erkinligini ta'minlashda bir qator muammolar mavjud. Garchi axborot erkinligi to'g'risida qonunlar mavjud bo'lsa-da, ularning amaliyotda qo'llanilishi va bajarilishi ko'pincha muammoli bo'ladi. Qonunlar ba'zan amaldagi siyosat va amaliyotga mos kelmaydi. O'zbekistonda ommaviy axborot vositalari ko'pincha davlat nazorati ostida bo'ladi. Mustaqil jurnalistlar va nashrlar o'z faoliyatlarini amalga oshirishda qiyinchiliklarga duch kelishadi, bu esa axborot erkinligini cheklaydi. Internetga kirish imkoniyatlari kengaygan bo'lsa-da, ba'zi hollarda internet resurslari va platformalariga cheklovlar qo'yilishi mumkin. Davlat tomonidan raqamli nazorat va senzura, axborot erkinligini cheklovchi omil sifatida xizmat qiladi. Jurnalistlar va axborot vositalari xodimlari ko'pincha bosimga, tahdidlarga yoki hatto jazolarga duch kelishadi. Bu holat, ularning erkin va mustaqil ishlashiga to'sqinlik qiladi. Fuqarolik jamiyati tashkilotlari va inson huquqlari himoyachilari axborot erkinligini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi, ammo ularning faoliyati ko'pincha cheklangan. Ular o'z faoliyatlarini amalga oshirishda qiyinchiliklarga duch kelishadi. Axborot manbalarining ishonchiligi va sifatini ta'minlash muhimdir. Ba'zan, noto'g'ri yoki manipulyatsiyalangan axborot tarqatilishi, jamoatchilikda noaniqlik va ishonchsizlikni keltirib chiqaradi. Axborot erkinligini ta'minlash uchun fuqarolarni axborot olish va tarqatish huquqlari haqida

xabardor qilish zarur. Ta'lim tizimida axborot madaniyatini rivojlantirishga e'tibor berilmayapti. Ushbu muammolar O'zbekistonda axborot erkinligini ta'minlashda jiddiy to'siqlarni keltirib chiqaradi. Ularni hal etish uchun kompleks yondashuv va islohotlar zarur.[5]

Ommaviy axborot vositalarining rivojlanishi O'zbekistonda bir qator ijobiy o'zgarishlarga olib kelmoqda. Ommaviy axborot vositalarining rivojlanishi fuqarolarga turli mavzularda axborot olish imkoniyatlarini kengaytirmoqda. Internet nashrlari, televideniye va radio orqali yangiliklar, tahlillar va fikrlar tez va oson yetkazilmoqda. Mustaqil ommaviy axborot vositalari demokratik jarayonlarni qo'llab-quvvatlashda muhim rol o'ynaydi. Ular saylovlar, siyosiy islohotlar va ijtimoiy masalalar haqida xabardorlikni oshirishga yordam beradi. Ommaviy axborot vositalari fuqarolik jamiyatining faoliyatini oshirishga yordam beradi. Jurnalistlar va axborot vositalari inson huquqlari, ijtimoiy adolat va boshqa muhim masalalar haqida jamoatchilikni xabardor qiladi. Ommaviy axborot vositalari ijtimoiy muammolarni, masalan, korrupsiya, ta'lim, sog'liqni saqlash va ekologiya kabi masalalarni yoritish orqali jamoatchilik e'tiborini jalb qiladi. Bu esa muammolarni hal etish uchun jamoatchilik va davlat organlari o'rtasida muloqotni kuchaytiradi. Ommaviy axborot vositalarining rivojlanishi axborot madaniyatini oshirishga yordam beradi.[1]

Fuqarolar axborot olish va tarqatish huquqlari haqida xabardor bo'lishadi, bu esa ularning faol fuqarolar sifatida shakllanishiga yordam beradi. Ommaviy axborot vositalarining rivojlanishi innovatsiyalar va raqamli texnologiyalarni joriy etishga olib keladi. Bu, o'z navbatida, axborot tarqatish usullarini diversifikatsiya qiladi va yangi platformalar orqali axborot almashinuvi imkoniyatlarini kengaytiradi. Ommaviy axborot vositalarining rivojlanishi ijtimoiy tarmoqlarning kengayishiga olib keladi. Bu platformalar orqali fuqarolar o'z fikrlarini erkin ifoda etish, axborot almashish va ijtimoiy masalalar bo'yicha muhokama qilish imkoniyatiga ega bo'ladi. Ommaviy axborot vositalarining rivojlanishi, ba'zi hollarda, senzura va davlat nazoratining kamayishiga olib kelishi mumkin. Mustaqil jurnalistlar va nashrlar ko'proq erkinlikka ega bo'lishi, axborot erkinligini

oshiradi. Ushbu ijobiy o'zgarishlar O'zbekistonda axborot erkinligini ta'minlash va demokratik jarayonlarni rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Ommaviy axborot vositalarining mustaqil va samarali ishlashi, jamiyatning rivojlanishiga hissa qo'shadi.[2]

Axborot erkinligini ta'minlashda fuqarolik jamiyati tashkilotlarining roli juda muhimdir. Fuqarolik jamiyati tashkilotlari axborot erkinligi holatini kuzatib boradi va hisobotlar tayyorlaydi. Ular ommaviy axborot vositalariga, jurnalistlarga va fuqarolarga nisbatan bosim va cheklovlar haqida ma'lumot berish orqali jamoatchilikni xabardor qiladi. Tashkilotlar axborot erkinligini himoya qilish uchun huquqiy yordam ko'rsatadi. Ular jurnalistlar va axborot vositalari xodimlarining huquqlarini himoya qilish, ularni himoya qilish va zarur hollarda yuridik yordam ko'rsatish bilan shug'ullanadi. Fuqarolik jamiyati tashkilotlari axborot erkinligi va uning ahamiyati haqida ta'lim berish va xabardorlikni oshirishga qaratilgan dasturlarni amalga oshiradi. Bu, fuqarolarni o'z huquqlari va erkinliklari haqida xabardor qilishga yordam beradi. Tashkilotlar davlat organlari, ommaviy axborot vositalari va boshqa fuqarolik jamiyati tashkilotlari bilan hamkorlikda ishlaydi. Ular ijtimoiy muammolarni muhokama qilish va yechimlar taklif qilish uchun platformalar yaratadi.[3]

Xulosa:

O'zbekistonda axborot erkinligini ta'minlash tendensiyalari va rivojlantirish usullari mamlakatning demokratik rivojlanishida muhim ahamiyatga ega. Qonunchilikni takomillashtirish, ommaviy axborot vositalarini rivojlantirish, internet va raqamli texnologiyalarni kengaytirish orqali axborot erkinligini oshirish mumkin. Bu jarayonlar fuqarolarni faol ishtirok etishga, o'z fikrlarini erkin ifoda etishga va jamiyatda ijobiy o'zgarishlarga erishishga yordam beradi. O'zbekistonning axborot erkinligi sohasidagi islohotlari, mamlakatning kelajagi uchun muhim poydevor bo'lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Xodjiev B., Majidov I.U, Bekmuradov A.Sh. Oquv jarayoni va o'quv uslubiy faoliyatni modernizatsiyalash hamda innovatsion talim texnologiyalarni joriy etish

Toshkent, "Fan", 2009, - B. 118.

2. Винер Н. Кибернетика и общество - М.: Наука, 1991. -С.620.

3. Попов В. Информациология и информационная политика. - М.: Луч, 1999. -С.27.

4. Эшби Р. Массовая информация: стратегия и тактика потребления. -М.: Дело, 1993. -С.469.

5. Свитич Л.П Социальная информатиология. -М.: Алгоритм, 2000. -С.250.

6. Aliyev B., Melikulov A. Axborot hurujlaridan xabardormisiz? T.: "Ma'naviyat", 2015. - B. 7-8

7. Karimov I.A. Ona yurtimiz baxtu iqboli va buyuk kelajagi yo'lida xizmat qilish -eng oliy saodatdir. -T.; O'zbekiston, 2015.